

Tasnádi Zsuzsanna: Népviseletek és népelet a monarchiabeli képeslapokon

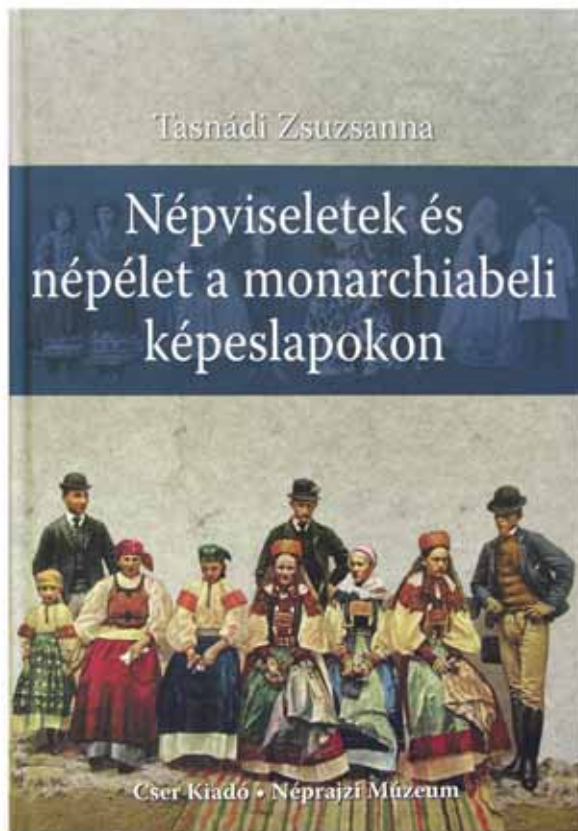
■ Több évtizedes közönségigény kielégítésének tesz eleget a Cser Kiadó és a Néprajzi Múzeum közös kiadásában megjelent impozáns kötet. Ugyanis amióta 1991-ben a Néprajzi Múzeumban megnyílt *A magyar nép hagyományos kultúrája* című állandó kiállítás, folyamatosan jelen van az érdeklődés a magyar népviseletek iránt. Noha a múzeum számára azóta sem nyílt lehetőség a 20. századi hazai népviseletek tematikus bemutatására, és a hozzá kapcsolódó katalógus megvalósítására, de a most megjelent látványos képeskönyv talán kárpótlásként szolgál az elmulasztott alkalomért.

A könyv szerzője, Tasnádi Zsuzsanna jó érzéssel ismerte fel a múzeum sok ezer darabos képeslapgyűjteményében rejlő lehetőséget, többéves kutató- és rendszerező munkával állította össze a rendkívül szemléletes anyagát, gondos figyelmet fordítva a táji arányosságra, hogy a népviselet tekintetében minden fontos tájegység szerepeljen. Amint a bevezetőből megtudjuk, a Néprajzi Múzeum Nyomatgyűjteménye a magyar nyelvterület legteljesebb képeslapanyagát őrzi, amely viseleteket, viseletsorozatokat mutat be az Osztrák–Magyar Monarchia idejéből. A múzeum kezdettől hangsúlyt helyezett a képeslapok gyűjtésére, ezért több kiadóval és fényképésszel is kapcsolatot tartott, abból a megfontolásból, hogy a képeslapok fontos szerepet játszanak a népelet megőrkítésében. Annál is inkább, mert túlnyomó részben eredeti fényképfelvételek alapján készültek, tehát megfelelő dokumentációs értékkel rendelkeznek.

A téma feldolgozásának megfelelően elsőként a képes levelezőlap kultúrtörténetével ismerkedhetünk meg: a kezdet az 1870–1875 közötti évekre tehető, majd rohamosan elterjedt, és a századfordulón már a legkedveltebb postai küldeményné vált. Fogalmat alkothatunk a korabeli képeslapgyűjtés divatjáról, a kiadók tevé-

kenységéről, azzal a tanulsággal, hogy „a képeslapsorozatokat a dualizmus kori Magyarország egyik hivatalos reprezentációs eszközének is tekinthetjük”, melyek az itt élő népekről, nemzetiségekről is képet adnak.

A következő fejezet a képeslapok helyét jelöli ki a korabeli képkultúrában, elsősorban a hazai viseletábrázolásokat tartalmazó albumokkal, könyvekkel, könyvillusztrációkkal összevetve. Tanulságos elemzést nyújt a szerző a sajtóillusztrációkkal, a festészetrel és a népszínművekkel kapcsolatban, ennek alapján több képeslaptípust különböztet meg. Nem feledkezhetünk meg arról, hogy ez az időszak, a 19. század második fele egyértelműen a nemzeti öntudatra ébredés és reprezentáció időszaka, melyben jelentős helyet kapott a népi kultúra ünnepi tárgyi világa, többek között a reprezentatív viseletek iránti érdeklődés.

A kiadvány terjedelmének kétharmadát a nagytáji viseleteket és életképeket bemutató képeslapok alkotják, olyan módon, hogy minden egyes táj népeleti és viseleti kultúrájáról szóló ismertetést is olvashatunk. Esőként az Alföld (Hortobágy, Debrecen, Kecskemét) jobbára pusztai életképeit és városi viseleteit ismerhetjük meg, majd a Palócföld és Mezőkövesd (Észak-Magyarország címmel) színpompás ünneplő viseleteiben gyönyörködhetünk. A Dunántúlt a Balaton vidéke és Baranya megye képviseli, majd Erdély következik, reprezentatív tájainak színezett képeslapokon szereplő viseleteivel, mint Kalotaszeg, Torockó, Székelyföld, Gyimes és Hétfalu. Külön egységet alkot a nemzeti-ségek bemutatása, a viseleteken túl látványos életképek idézik fel az erdélyi szászok, románok, cigányok, szlovákok, sokácok és bunyevácok népi kultúráját.

Ez a reprezentatív kötet nem csupán képes album és viseletismertető, hanem színvonalas szaktudományos mű is (irodalomjegyzékkel és a képek adattárával),

← **Sokác leány Baranya megyéből / Sokac (South Slav) girl from Baranya County** egész címoldalas teleírt képeslap, D.T.C. L. kiadása, 1905 (Néprajzi Múzeum, Nyomatgyűjtemény, Budapest) / picture postcard with whole title page, written all over, published by D.T.C. L., 1905 (Print Collection, Museum of Ethnography, Budapest)

Csárdás. Strelisky Sándor composite képe / Csárdás dance. Composite photo by Sándor Strelisky

egész címoldalas, utólag kézzel színezett, Divald Károly kiadása, Budapest, 1905 előtt (Néprajzi Múzeum, Nyomatgyűjtemény, Budapest) / picture postcard with whole title page, hand-coloured, published by Károly Divald, Budapest, before 1905 (Print Collection, Museum of Ethnography, Budapest)

Tasnádi Zsuzsanna szükségesnek tartotta az olvasót bevonni a korabeli képeslapkiadás és sokszorosítás műhelytitkaiba, a lapkiadás változó technikai és társadalmi körülményeibe. Meg kell jegyezni, hogy ez az időszak még egyértelműen a folyamatosan fejlődő, bonyolult technikájú fekete-fehér fényképezés ideje, ennek ellenére a kötet több mint háromszáz közreadott illusztrációjának csaknem kétharmada színes, noha a többi kép is meglehetősen látványos. Ennek magyarázata, hogy kezdetől a kiadók többsége nagy hangsúlyt helyezett a képeslapok kézi színezésére, minden egyes képeslapot kézzel színeztek, hasonlóan a könyvek színes mellékleteihez.

amely a vizuális antropológia számára is nélkülözhetetlen forrásmunkát jelent. De a népművészet és népi kultúra iránt érdeklődő nagyközönségség is haszonnal és élménnyel forgathatja ezt a kiadványt, melynek nagyszerű látványosságát Németh János könyvtervező és tördelő, valamint Gulácsi Aurélia szerkesztő teremtette meg.

SELMECZI KOVÁCS ATTILA
etnográfus

(Tasnádi Zsuzsanna: Népviseletek és népelet a monarchiabeli képeslapokon. Cser Kiadó – Néprajzi Múzeum, Budapest, 2013. 272 p.)

Az illusztrációkat a könyvből válogattuk.

Szentkirályi Miklós: Gránátalma a szárnyasoltáron Egy restaurátorművész műhelytitkai

■ Nem túl gyakori, hogy egy különleges művészi mesterség művelője – egy restaurátorművész – önálló könyvben, maga vállalkozzon közel negyvenéves pályafutásának összefoglalására. Szentkirályi Miklós vállalkozott rá, ráadásul megragadta az alkalmat, hogy hivatásáról, a restaurálásról általában, a restaurátor munkájáról, a szakma etikájáról, filozófiájáról – és nem utolsósorban – módszereiről valló gondolatait megossza az érdeklődővel, beavassa „műhelytitkaiba”. Munkássága folyamán nagyrészt a Magyar Nemzeti Galéria és a Szépművészeti Múzeum gyűjteményeinek darabjait állította vissza eredeti szépségükbe, tette újra kiállíthatóvá azokat, így közgyűjteményeink műkincseinek legjavával volt dolga élete során. Szentkirályi Miklós az idén tölti be hetvenedik életévét. Köszönettel tartozunk neki, hogy fontosnak tartotta klasszikus könyv formában – akár a laikus művészetkedvelő-tárlatlátogató számára is érthető és élvezhető módon – elérhetővé tenni és átadni mindazt, ami

tudásban, a művek művészettörténeti kutatásának folyamatában, tapasztalatai alapján a helyreállítást végző művész-mester leírható-elolvasható érzéseiben felszínre került. Ez többször egy krimi izgalmasságával vetekedik, leginkább egy-egy festmény történetének kutatását végigkísérve, például *A budapesti Tiziano-kép titka* vagy a *Hamisított eredeti vagy eredeti hamisítvány* című fejezetekben. Az elsőnek említett mű esetében, amely Tátrai Vilmos művészettörténész szerint az 1540-es évek elején készült (Tiziano Vecellio: *Mária bemutatja gyermekét Szent Pálnak*), a fellelhető írásos dokumentumok mellé felsorakoztatott, a restaurátor által elvégzett festéstechnikai vizsgálatok eredményei támasztották alá kétséget kizáróan a festő kilétét. A másodikként említett fejezet tárgya (*Női képmás*) egy eredetileg Max Händl (1694–1759) bécsi festő által a 18. század elején megfestett női portré, ami csak a restaurátori beavatkozásnak köszönhetően bukkant elő egy száz évvel későbbi átfestés alól. A beavatkozás egyszerű lakklevételnek indult, ám a restaurátor számára gyanús jelek további vizsgáldást provokáltak, így derült fény arra, hogy Adam Joseph Braun (1748–1827) az 1810-es, 1820-as években átfestette a képmást, „aktualizálva” az ábrázolt hölgy hajviseletét és ruházatát, a ráfestéssel megtakarítva „az arc aprólékos megfestésének fáradsalmait”. Vannak persze kevésbé izgalmas részei is a könyvnek, amikor mondjuk a szerző belefeledkezik a restaurálás technikáiba és anyagaiba (például az *Id. Lucas Cranach: A gyermekét tápláló Madonna fototechnikai vizsgálata* című fejezetben), és olyan jellegű információk sorát tárja az olvasó elé, ami igazán csak a szakemberek számára érthető és érdekes. A szerző mentségére szolgál a mindannyiunk előtt ismert tény, miszerint rendkívül nehéz egy ilyen könyvben, mint a „műhelytitkok”, úgy egyensúlyozni, egy szakma magas szintű ismereteiről írni, hogy az a „beavatottnak” is értékes szakmai szöveget és a művészetkedvelő, a titkok iránt érdeklődő, de laikus közönségnek is élvezetes (a szó legnemesebb értelmében vett) ismeretterjesztő szöveget ötvözze. Hogy Szentkirályi Miklós nem elsősorban a szakmabelieknek, de a szélesebb közönségnek is szánta könyvét, az a mű végére illesztett *A konzervátor / restaurátor tevékenységének sajátossága* cí-